

A. ASESIAD O'R EFFAITH AR HAWLIAU PLANT

1. Disgrifiwch ac eglurwch effaith y cynnig ar blant a phobl ifanc.

Dylid darllen yr Asesiad hwn o'r Effaith ar Hawliau Plant ar y cyd â'r Canllawiau Statudol drafft i Awdurdodau Lleol ar Addysg yn y Cartref¹.

Bydd Rheoliadau Deddf Plant 2004 (Cronfa Ddata Addysg) (Cymru) 2020 yn ei gwneud yn ofynnol i bob awdurdod lleol greu a phoblogi cronfa ddata sy'n cynnwys pob plentyn o oedran ysgol gorfodol yn ei ardal er mwyn ei helpu i adnabod y rhai nad ydynt ar gofrestr ysgol, nac ar gofrestr addysg heblaw yn yr ysgol (EOTAS) nac ar gofrestr ysgol annibynnol. Bydd y rheoliadau hyn hefyd yn ei gwneud yn ofynnol i fyrddau iechyd lleol (BILlau) ddatgelu gwybodaeth anfeddygol i awdurdod lleol (ALI) er mwyn ei helpu i adnabod plant yn ei ardal. At hynny, bydd Rheoliadau Addysg (Gwybodaeth am Blant mewn Ysgolion Annibynnol) (Cymru) 2020 yn ei gwneud yn ofynnol i ysgolion annibynnol ddatgelu i awdurdod lleol wybodaeth am ddysgwyr sydd wedi'u cofrestru yn eu sefydliad. Bydd y naill reoliadau a'r llall yn rhoi'r sail gyfreithlon dros ddatgelu data gan fyrddau iechyd lleol ac ysgolion annibynnol i ALLau. Unwaith y bydd gan yr ALI gronfa ddata resymol gyflawn, yna bydd yn gallu cymharu data addysg ac iechyd er mwyn adnabod plant nad ydynt yn hysbys iddo eisoes, a sicrhau eu bod yn cael addysg addas, ni waeth ble mae hynny'n digwydd.

Mae Llywodraeth Cymru wedi ystyried y ffordd orau o alluogi awdurdodau lleol i sicrhau bod plant yn eu hardal yn cael addysg addas, ni waeth ble mae hynny'n digwydd. Rydym o'r farn bod y cynnig hwn, at ei gilydd, yn rhesymol ac yn gymesur.

Mae Llywodraeth Cymru, yn gywir ddigon, yn falch o'n hanes o hyrwyddo hawliau plant a gweithio i sicrhau bod pob plentyn yng Nghymru yn cael y dechrau gorau mewn bywyd. Ein huchelgais yw sicrhau bod hawliau pob plentyn a pherson ifanc yng Nghymru yn cael eu hyrwyddo a'u parchu er mwyn eu galluogi i ddatblygu hyd eithaf eu gallu. Mae Llywodraeth Cymru yn cydnabod bod gan blant yr hawl i addysg ac y dylai taith addysgol plentyn fod yn un o adegau mwyaf cyfoethogol a boddhaol ei fywyd, yn unol â Chonfensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn.

Mae gan bob plentyn hawl i addysg sy'n datblygu ei bersonoliaeth, ei dalentau a'i alluoedd meddyliol a chorfforol i'r eithaf. Rhaid darparu addysg o'r fath mewn ffordd sy'n parchu urddas gynhenid y plentyn ac yn galluogi'r plentyn i fynegi ei farn yn

---

¹ <https://llyw.cymru/sites/default/files/consultations/2019-07/canllawiau-statudol-drafft-i-awdurdodau-lleol-ar-addysg-yn-y-cartref.pdf>

rhydd yn unol ag erthygl 12 (1)². Fodd bynnag, mae Llywodraeth Cymru yn cydnabod bod mynegi barn yn ddewis gan y plentyn, yn hytrach na rhwymedigaeth³ ac felly y dylai'r plentyn fod yn ddigon gwybodus, drwy gael gwybodaeth a chynghor, i allu arfer ei hawl i wneud y dewis hwnnw.

Effeithiau Cadarnhaol ar Blant a Phobl Ifanc

Bydd y gronfa ddata yn helpu awdurdodau lleol i:

- sicrhau bod pob plentyn yn arfer ei hawl i addysg addas;
- cefnogi addysgwyr yn y cartref i gael gafael ar gymorth a chefnogaeth gan awdurdodau lleol a gwasanaethau cyhoeddus eraill;
- cefnogi amcanion y Bil Anghenion Dysgu Ychwanegol (ADY) pan gaiff ei ddeddfu a fydd yn cynnwys sicrhau bod plant ag anghenion dysgu ychwanegol yn cael darpariaeth ddigonol i ddiwallu'r anghenion hynny, ni waeth ble y cânt eu haddysgu, gan gynnwys yn y cartref.

Bydd yn bwysig bod plant yn gallu cael gafael ar wybodaeth am y rheoliadau er mwyn sicrhau bod pob plentyn yn arfer ei hawl i gael addysg addas. Byddwn yn cynnal cyfres o ddigwyddiadau ymgynghori ledled Cymru ar y rheoliadau drafft ac yn hwyluso'r broses o ymgysylltu â phant a phobl ifanc o ran hyn. Drwy sicrhau bod plant a phobl ifanc yn cael gwybodaeth a'r cyfle i drafod eu darpariaeth addysg a mynediad at adnoddau byddwn yn cynnal nifer o'u hawliau. Mae hyn ochr yn ochr â'u hawl i addysg ac i wireddu eu potensial, gan gynnwys eu hawliau i fynegi eu barn ac i gael gwybodaeth briodol er mwyn gwneud dewisiadau gwybodus, i gael cymorth a darpariaeth, i chwarae a chymryd rhan mewn gweithgareddau hamdden, ac i gael eu cadw'n ddiogel.

Effeithiau Negyddol Posibl

Mae'n bosibl y bydd y dull gweithredu arfaethedig hwn yn cael ei feirniadu gan rai rhanddeiliaid am beidio â gosod dyletswydd ar rieni i gofrestru'r ffaith eu bod yn addysgu eu plant yn y cartref â'r awdurdod lleol. Rydym yn cydnabod y bydd rhai yn ystyried bod y cynigion hyn yn ymyrryd â phreifatrwydd. Gall hyn, yn ei dro, olygu na fydd rhai rhieni yn cofrestru â lleoliadau iechyd lleol ac felly na fydd rhai plant yn cael gofal iechyd amserol. O ran yr ychydig rai nad ydynt yn cofrestru â darpariaeth gofal iechyd leol, efallai y byddant yn dibynnu ar ddarpariaeth adrannau Damweiniau ac Achosion Brys mewn ysbytai.

---

² Sylw Cyffredinol Rhif 1 Pwyllgor y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn, "The aims of education" [https://www.ohchr.org/EN/Issues/Education/Training/Compilation/Pages/a\)GeneralCommentNo1TheAimsofEducation\(article29\)\(2001\).aspx](https://www.ohchr.org/EN/Issues/Education/Training/Compilation/Pages/a)GeneralCommentNo1TheAimsofEducation(article29)(2001).aspx)

³ <https://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/docs/AdvanceVersions/CRC-C-GC-12.pdf>

Mae'r Gweinidog Addysg wedi datgan o'r blaen ei bod o'r farn bod hwn yn gam rhesymol a chymesur, ond y gellid cyflwyno deddfwriaeth sylfaenol yn y dyfodol, os tybir bod hynny'n angenrheidiol.

Eglurwch sut y mae'r cynnig yn debygol o effeithio ar hawliau plant.

Mae'r Asesiad hwn o'r Effaith ar Hawliau Plant wedi cael ei ddatblygu i sicrhau y rhoddir ystyriaeth briodol i Hawliau Plant wrth i benderfyniadau gweinidogol gael eu gwneud am Reoliadau Deddf Plant 2004 (Cronfa Ddata Addysg) (Cymru) 2020 drafft a Rheoliadau Addysg (Gwybodaeth am Blant mewn Ysgolion Annibynnol) (Cymru) 2020 drafft.

Mae Llywodraeth Cymru yn ymrwymedig i CCUHP fel sail ar gyfer ei holl benderfyniadau sy'n effeithio ar blant a phobl ifanc, fel y nodwyd ym Mesur Hawliau Plant a Phobl Ifanc (Cymru) 2011.

Mae Addysg yng Nghymru: Cenhadaeth ein Cenedl⁴ yn nodi'r camau gweithredu sydd eu hangen i wireddu ein huchelgais o sicrhau bod gan blant a phobl ifanc yng Nghymru y sgiliau cywir ar gyfer byd sy'n newid. Er bod y cynllun gweithredu'n nodi sut y bydd y system ysgolion yng Nghymru yn symud yn ei blaen dros y pedair blynedd nesaf, dylai egwyddorion darparu'r cymorth angenrheidiol i blant mewn ysgolion fod yr un mor berthnasol i'r rheini a gaiff eu haddysgu yn y cartref. Yn gysylltiedig â hyn y mae hawliau diymwad plant o dan CCUHP, gan gynnwys yr hawl i addysg ac i ddatblygu yn unol â'r Erthyglau isod:

Erthygl 1	Mae gan bawb dan 18 oed yr holl hawliau sydd yn y Confensiwn.
Erthygl 2	Mae'r Confensiwn yn gymwys i bawb, beth bynnag fo'i hil, crefydd, galluoedd, beth bynnag a feddylia neu a ddywed a pha fath bynnag o deulu y daw ohono.
Erthygl 3	Dylai pob sefydliad sy'n ymwneud â phlant weithio tuag at yr hyn sydd orau i bob plentyn.
Erthygl 4	Dylai llywodraethau sicrhau bod yr hawliau hyn ar gael i blant.
Erthygl 5	Dylai llywodraethau barchu hawliau a chyfrifoldebau teuluoedd i gyfarwyddo ac arwain eu plant fel eu bod, wrth dyfu, yn dysgu sut i ddefnyddio eu hawliau'n briodol.
Erthygl 6	Mae gan bob plentyn yr hawl i ddatblygu.

⁴ <https://llyw.cymru/sites/default/files/publications/2018-03/addysg-yng-nghymru-cenhadaeth-ein-cenedl.pdf>

Erthygl 12	Mae gan blant yr hawl i roi eu barn ynghylch yr hyn a ddylai ddigwydd pan fo oedolion yn gwneud penderfyniadau sy'n effeithio arnynt, ac i'w barn gael ei hystyried.
Erthygl 16	Mae gan blant yr hawl i breifatrwydd. Dylai'r gyfraith eu diogelu rhag ymosodiadau ar eu ffordd o fyw, eu henw da, eu teuluoedd a'u cartrefi.
Erthygl 18	Dylai'r ddau riant rannu cyfrifoldeb dros fagu eu plant, a dylent ystyried yr hyn sydd orau i bob plentyn bob amser
Erthygl 28	Mae gan blant yr hawl i addysg.
Erthygl 29	Dylai addysg ddatblygu personoliaeth a thalentau'r plentyn yn llawn. Dylai baratoi'r plentyn ar gyfer bywyd cyfrifol mewn cymdeithas rydd.
Erthygl 30	Mae gan blant yr hawl i ddysgu a defnyddio iaith ac arferion eu teuluoedd, heb ystyried p'un a yw'r rhain yn cael eu rhannu gan fwyafrif y bobl yn eu gwlad ai peidio.

Erthyglau CCUHP

Erthyglu 1-5: mae Llywodraeth Cymru yn dilyn yr erthyglau hyn wrth fwrw ymlaen â'r cynigion hyn.

Mae'r Pwyllgor ar y Confensiwn ar Hawliau'r Plentyn wedi nodi y dylai "yr hyn sydd orau" (Erthygl 3) i'r plentyn fod yn un o'r prif ystyriaethau ym mhob cam gweithredu sy'n ymwneud â phlant. Mae'r Confensiwn hefyd yn nodi yn Erthygl 18 mai'r hyn sydd orau i'r plentyn fydd ystyriaeth sylfaenol rhieni.

Mae Erthygl 28 o'r Confensiwn yn nodi bod gan bob plentyn yr hawl i addysg. Mae Erthygl 29 yn ategu hyn, gan nodi y dylai addysg ddatblygu personoliaeth a thalentau'r plentyn yn llawn a pharatoi'r plentyn ar gyfer bywyd cyfrifol mewn cymdeithas rydd. Mae'r hawliau hyn yn ategu Erthygl 6 yn llawn, sy'n rhoi'r hawl i blant ddatblygu. Os nad yw plant yn derbyn addysg addas neu unrhyw addysg o gwbl, mae'r canlyniadau posibl yn ddiweddarach yn eu bywyd yn cynnwys peidio ag ennill cymwysterau cydnabyddedig ac anawsterau wrth ddod o hyd i waith. Bydd sicrhau bod plant a phobl ifanc yn arfer eu hawl i addysg addas yn helpu i sicrhau eu bod yn gwireddu eu potensial llawn.

Drwy gyflwyno rheoliadau sy'n ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau lleol gynnal a phoblogi cronfa ddata resymol gyflawn, a thrwy gyhoeddi canllawiau statudol ar y cyd â chynnig cymorth addysgol i rieni, bydd Llywodraeth Cymru yn rhoi Erthygl 4 ar

waith yn uniongyrchol, sy'n galw ar wladwriaethau i ymgymryd â phob mesur deddfwriaethol a gweinyddol sy'n briodol a phob mesur arall ar gyfer gweithredu'r hawliau a gydnabyddir yn y Confensiwn presennol.

Bydd cyflwyno'r cynigion hyn hefyd yn rhoi llwyfan i ddilyn Erthyglau 12, 19 a 24 pan fydd awdurdodau lleol yn bodloni eu gofynion.

Mae Erthyglau 41 a 42 yn ymwneud â'r ddarpariaeth statudol bresennol a hyrwyddo'r Confensiwn a bydd Llywodraeth Cymru yn parhau i weithio tuag atynt mewn perthynas â'r cynigion.

Wrth ddatblygu'r cynigion hyn, bydd swyddogion yn parhau i fod yn ymwybodol o'r angen i sicrhau bod y Llywodraeth, cyn belled ag y bo modd, yn cefnogi CCUHP.

Mae Llywodraeth Cymru yn cydnabod y bydd yn her cydbwysu hawliau'r plentyn â dewis rhieni i addysgu yn y cartref, a sicrhau nad ydym yn amharu ar ryddid rhieni i wneud penderfyniadau am yr hyn sydd, yn eu barn nhw, yn ddewisiadau dilys i'w plant. Mae cyfrifoldeb ar y wladwriaeth i sicrhau bod plant a phobl ifanc yn cael addysg addas ac yn cael y cyfle i ddatblygu hyd eithaf eu gallu; cael addysg dda, bod yn ddiogel ac yn hapus, mwynhau lefelau uchel o les a datblygu'r sgiliau a'r wybodaeth sydd eu hangen arnynt i chwarae rôl weithredol yn eu cymunedau a'r gymdeithas yn ehangach, yn drech na hynny.

Mae penderfyniadau blaenorol Llys Hawliau Dynol Ewrop wedi cadarnhau bod hawl plentyn i addysg yn Erthygl 2 yn drech nag unrhyw hawl gan y rhiant. Yn benodol, roedd yn dibynnu ar y dyfarniad yn achos Campbell a Cosans v y DU (1982)⁵ na ddylai argyhoeddiadau rhieni wrthdaro â hawl sylfaenol plentyn i addysg; dylanwedir ar Erthygl 2 o'r protocol cyntaf yn ei chyfanrwydd gan ei brawddeg gyntaf.

Mae'r dyfarniad hwn yn bwysig am ei fod yn gosod hawl rhiant i addysgu yn y cartref fel hawl 'amodol' yn hytrach nag un 'absoliwt'. Mae rhesymu o'r fath yn adlewyrchu cyfraith ddomestig Cymru a Lloegr, sef bod yr hawl i addysgu yn un agwedd ar gyfrifoldeb rhiant ac yn amodol ar roi addysg 'addas'.

Confensiwn Ewropeaidd ar Hawliau Dynol (ECHR)

Drwy ei gwneud yn ofynnol i BILlau ac ysgolion annibynnol ddatgelu gwybodaeth benodol i ALLau am blant, bydd hynny'n helpu i sicrhau bod pob plentyn yn cael addysg addas.

Gwneir y rheoliadau drafft o dan adran 29 o Ddeddf Plant 2004 ac maent yn ei gwneud yn ofynnol i gronfa ddata gael ei chreu a'i phoblogi ac i wybodaeth gael ei

---

⁵ [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"itemid":\["001-57455"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{)

datgelu. Mae Llywodraeth Cymru o'r farn bod y cynigion hyn yn gyfreithlon, yn rhesymol ac yn gymesur.